

УДК 336.1

Петренко Л.М.

*асистент кафедри фінансів та планування
Центральноукраїнського національного технічного університету*

ОСНОВНІ ЕЛЕМЕНТИ СИСТЕМИ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ

АНОТАЦІЯ

У статті визначено та систематизовано ключові елементи системи фінансового забезпечення інвестиційного розвитку регіону. Наведено авторське визначення поняття «фінансове забезпечення інвестиційного розвитку регіону». Проаналізовано та визначено основні елементи, на основі яких сформовано систему фінансового забезпечення інвестиційного розвитку регіону. Розроблено структурну модель системи фінансового забезпечення регіону.

Ключові слова: фінансове забезпечення, інвестиційний розвиток, система, мета, функції, принципи, методи, важелі, суб'єкти, об'єкти, інструменти фінансового забезпечення, джерела фінансового забезпечення.

АННОТАЦИЯ

В статье определены и систематизированы ключевые элементы системы финансового обеспечения инвестиционного развития региона. Приведено авторское определение понятия «финансовое обеспечение инвестиционного развития региона». Проанализированы и определены основные элементы, на основе которых сформирована система финансового обеспечения инвестиционного развития региона. Разработана структурная модель системы финансового обеспечения региона.

Ключевые слова: финансовое обеспечение, инвестиционное развитие, система, цель, функции, принципы, методы, рычаги, субъекты, объекты, инструменты финансового обеспечения, источники финансового обеспечения.

ANNOTATION

The article defines and systematizes the key elements of the financial support system for the region's investment development. The author's definition of the concept of «financial support for the investment development of the region» is given. The main elements on the basis of which the system of financial support for the investment development of the region was formed are analyzed and determined. A structural model of the financial support system of the region was developed.

Key words: financial support, investment development, system, purpose, functions, principles, methods, levers, subjects, objects, financial support instruments, sources of financial support.

Постановка проблеми. У сучасних умовах для вирішення завдань підйому регіональної економіки на довгострокову перспективу і забезпечення економічного зростання необхідне створення якісно сформованої інвестиційної інфраструктури, яка здатна створити умови для здійснення інвестиційної діяльності, знизити ступінь ризику інвестиційних вкладень, полегшити залучення додаткових інвестицій, акумулюючи фінансові ресурси. Отже, проблеми фінансування інвестицій постають дуже гостро. Саме подолання цієї проблеми дозволить реалізувати фінансові можливості і тим самим дасть життєвість інвестиційному розвитку регіонів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання фінансового забезпечення інвестиційної діяльності окреслено в працях таких учених, як Й. Шумпетер, С. Юрій, М. Кондратьєва,

В. Опаріна, В. Осипіщева, В. Федосов, О. Москаль, І. Сокирська та ін. Однак сьогодні недостатньо уваги приділено системі фінансового забезпечення інвестиційного розвитку регіону.

Постановка завдання. Мета статті – дослідити і вивчити категорію фінансового забезпечення інвестиційного розвитку регіону та систематизувати його основні елементи.

Виклад основного матеріалу дослідження. Система фінансового забезпечення інвестиційного розвитку регіону має власний понятійний апарат, у якому ключовим є поняття «фінансове забезпечення». Фінансове забезпечення інвестиційного розвитку визначає джерела, методи і форми фінансування ефективних інвестиційних проєктів, які передбачають досягнення економічного, соціального, екологічного та науково-технічного ефектів [1, с. 322]

Огляд різних трактувань [2-13] поняття «фінансове забезпечення» показує, що можна виділити такі основні пов'язані з ним змістові аспекти:

- як узагальнюючий метод взаємозв'язаного набору фінансових форм [2; 3];
- як сукупність економічних відносин для пошуку, залучення та ефективного використання фінансових ресурсів [4];
- як джерело покриття витрат [5];
- як процес організації фінансування на основі відповідної системи фінансування [6; 7; 8].

У науковій літературі існує багато визначень поняття «фінансове забезпечення», що відносяться як до загальних, так і до конкретних [9; 10; 11; 12; 13]. Узагальнюючи всі наведені вище визначення, пропонуємо під фінансовим забезпеченням інвестиційного розвитку регіону розуміти «сукупність конкретних економічних відносин, що пов'язані із залученням та ефективним використанням фінансових ресурсів для реалізації основних заходів, пов'язаних з інвестиційним розвитком в регіоні».

Фінансове забезпечення інвестиційного розвитку визначає мету, завдання, функції, принципи, законодавчо-нормативне забезпечення, методи і важелі фінансування ефективних інвестиційних проєктів, які передбачають досягнення економічного, соціального, екологічного та науково-технічного ефектів у регіоні [13, с. 25]. Система фінансового забезпечення інвестиційного розвитку представлена на рис. 1.

Головними складниками фінансового забезпечення інвестиційного розвитку є:

- суб'єкт;

- об’єкт;
- джерела фінансування інвестиційного розвитку регіону;
- інструменти фінансового забезпечення.

Розглядаючи основні складники фінансового забезпечення інвестиційного розвитку регіону, визначимо, що до суб’єктів відносять органи державної влади, які визначають бюджетну політику на бюджетний рік, контролюють та забезпечують виконання бюджету; органи місцевого самоврядування, що формують та ефективно використовують фінансові ресурси для задоволення потреб у регіоні; громадські об’єднання, які надають організаційну, фінансову, технічну підтримку для розвитку регіону; приватний сектор (бізнес), що забезпечує цільове спрямування фінансових ресурсів підприємств, установ, організацій; міжнародні донорські організації, які акумулюють громадян навколо різних проблемних питань; фізичні особи та домогосподарства, які здійснюють податкові платежі фізичних осіб та заощадження.

Усі зазначені суб’єкти фінансового забезпечення акумулюють фінансові ресурси на розвиток різного виду об’єктів, таких як інвестиційні

проекти, програми розвитку регіону та цільові програми.

До джерел фінансового забезпечення можна віднести всі фінансові ресурси, які спрямовуються на забезпечення об’єктів інвестиційного розвитку регіону. А саме бюджетні кошти, власні кошти підприємств та організацій, кредитні ресурси, залучені кошти, кошти міжнародних організацій, іноземні інвестиції, кошти фізичних осіб, гранти тощо.

Під інструментами фінансового забезпечення інвестиційного розвитку регіону слід розуміти сукупність засобів, що необхідні для формування та використання фінансових ресурсів. До них можна віднести кредити банків, муніципальні запозичення, інвестиційно-податкові кредити, власні кошти підприємств, бюджетні кошти, кошти цільових фондів, венчурне фінансування тощо.

Розглядаючи складники системи фінансового забезпечення інвестиційного розвитку регіону, варто визначити, що загальна мета системи полягає в забезпеченні максимізації добробуту регіону та ефективних шляхів реалізації інвестиційної стратегії регіону. У процесі реалізації

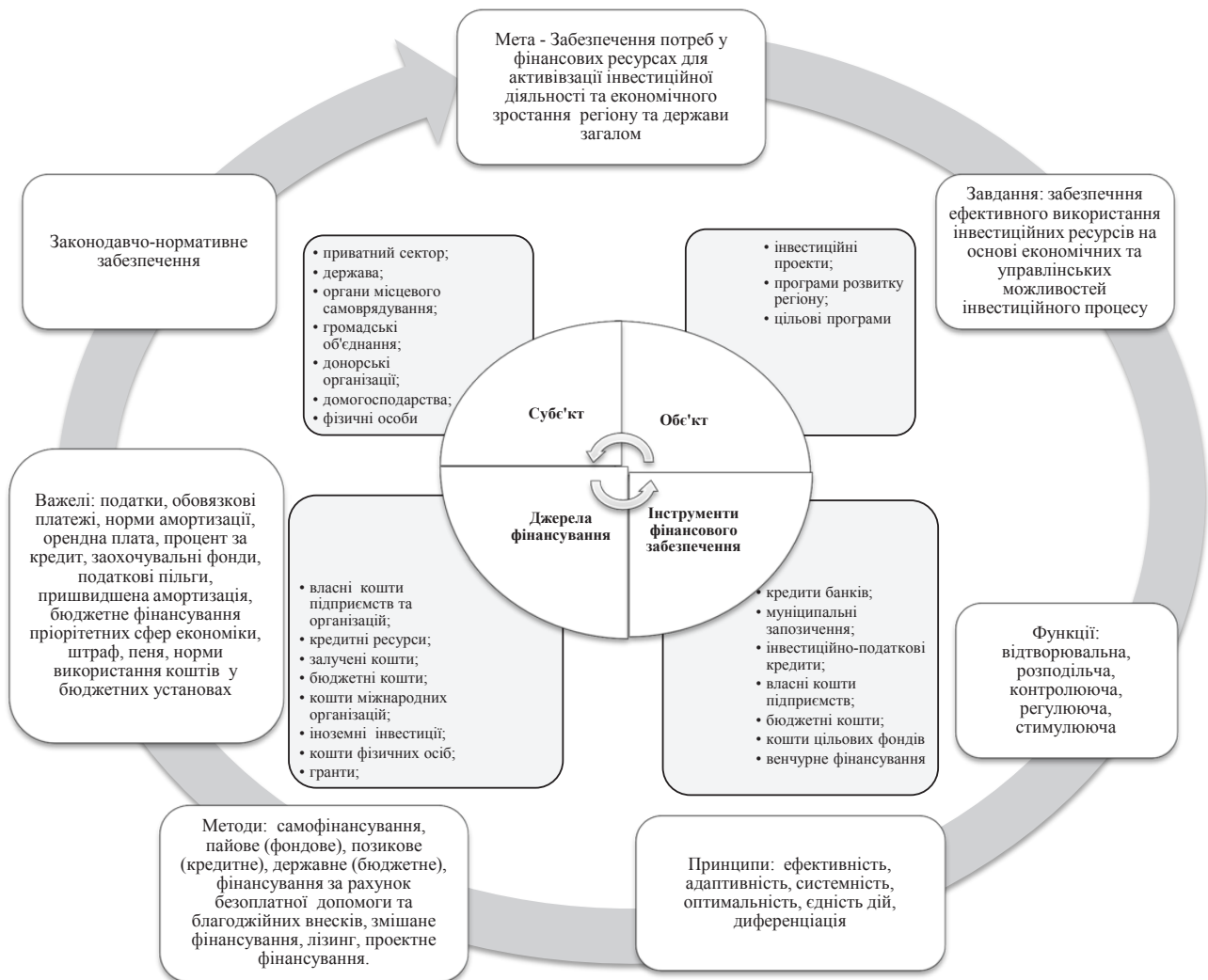

Рис. 1. Фінансове забезпечення інвестиційного розвитку (авторська розробка)

основної мети фінансового забезпечення інвестиційного розвитку регіону поставленні такі завдання, як:

- визначення найважливіших напрямів інвестиційної діяльності регіону;
- розроблення інвестиційного портфеля регіону;
- досягнення максимальної дохідності (чи прибутковості) або досягнення соціального ефекту від інвестиційної діяльності;
- мінімізації ризиків під час упровадженні інвестицій і здійснення інвестиційної діяльності;
- пошук ефективних шляхів прискорення реалізації чинної інвестиційної програми регіону та інвестиційних проєктів.

Завдання системи фінансового забезпечення технологій управління інвестиційним розвитком регіону реалізуються через здійснення таких функцій, як:

- 1) відтворювальна, що проявляється через збалансування матеріальних і фінансових ресурсів на всіх стадіях кругообігу в процесі простого і розширеного відтворення;
- 2) контролююча, що реалізується за рахунок систематичного контролю за діяльністю компаній з боку держави через систему податкових платежів, а також на основі аналізу наданої фінансової звітності;
- 3) регулююча функція, що проявляється у забезпеченні процесів відтворення капіталу і підтримці достатніх темпів розвитку важливих галузей економіки регіону;
- 4) стимулююча, яка полягає в тому, що інвестування зорієнтоване на оновлення засобів виробництва, на активізацію найрухливіших і швидко змінюваних його елементів, на розвиток науки і техніки в межах регіону;
- 5) розподільча, коли за допомогою інвестування здійснюється розподіл отриманого в його грошовій формі між окремими суб'єктами, сферами і видами діяльності.

Основними принципами, на основі яких має бути сформована система фінансового забезпечення інвестиційного розвитку регіону, є:

- ефективність, тобто інвестиційні ресурси мають використовуватися таким чином, щоб досягти максимального ефекту за мінімальних витрат, що є актуальним нині в умовах обмеженості фінансових ресурсів регіону;
- системність, що передбачає формування та розподіл фінансових ресурсів регіону та має здійснюватися з урахуванням всіх цілей та завдань, які відображені в плані стратегічного інвестиційного розвитку регіону;
- оптимальність, яка означає, що формування системи фінансового забезпечення інвестиційного розвитку регіону повинно здійснюватися на основі використання сучасних методів аналізу, планування, контролю, багатоваріантних розрахунків;
- адаптивність, тобто сформована система має бути досить гнучкою, аби в сьогоdnішніх нестабільних умовах розвитку трансформувати

тися відповідно до змін фінансового середовища та нових потреб інвестиційного розвитку регіону;

- єдність дій, тобто у формуванні системи фінансового забезпечення інвестиційного розвитку регіону повинні бути задіяні всі учасники інвестиційного процесу;
- диференціація джерел фінансових ресурсів, тобто з метою підвищення ефективності та зниження ризику інвестування потрібно залучати фінансові ресурси з різних джерел.

Серед методів, що використовуються для фінансування інвестиційного розвитку регіону, виокремлюють: самофінансування, пайове, позикове, державне фінансування, фінансування за рахунок безоплатної допомоги та благодійних внесків, змішане фінансування, лізинг, проєктне фінансування. Кожен метод проявляється через певну форму вираження фінансових відносин, що визначає конкретні способи формування і використання централізованих і децентралізованих фондів грошових коштів для забезпечення ефективного функціонування всіх складників ланок фінансової системи (рис. 2).

Найпоширенішим методом фінансового забезпечення є самофінансування, яке здійснюється за рахунок власних коштів, а саме: прибутку, амортизаційних відрахувань, резервних фондів, заощаджень. Найпоширенішою формою самофінансування є прибуток. Прибуток в основному використовується для здійснення незначних інвестицій. Крім прибутку, найвагомішим джерелом формування фінансових ресурсів інвестиційної діяльності підприємств регіону є амортизаційні відрахування. За рахунок амортизаційних відрахувань, резервів і чистого прибутку можна забезпечувати не тільки просте, а й розширене відтворення, не вдаючись до залучення зовнішніх джерел.

Ще одним потенційним джерелом інвестиційних ресурсів є заощадження підприємств та населення.

Пайове (фондове) фінансування (акціонування) – метод, який використовується для фінансування великих інвестиційних проєктів із значними строками окупності витрат.

Позикове фінансування застосовується під час фінансування інвестиційних проєктів із високою нормою прибутковості (яка перевищує ставку позичкового відсотка) та незначними строками окупності витрат. Позикове фінансування складається в основному з кредитів, емісії облігацій та запозичених коштів інших підприємств і власників.

Важливим джерелом ресурсів для інвестування є кошти державного і місцевих бюджетів, тобто державне (бюджетне) фінансування. Нині бюджетним інвестиціям приділяється недостатньо уваги. Завдяки цьому важелю держава може регулювати інвестиційний ринок України, забезпечувати здорову конкуренцію на ринку інвестиційних пакетів, стимулювати оптимальну кон'юнктуру ринку.

Фінансування через інститути розвитку орієнтується на систему фінансових партнерств і займає проміжне місце між комерційним фінансуванням рентабельних проектів і бюджетними асигнуваннями. Інститути розвитку сприяють не тільки залученню довгострокових інвестиційних коштів у пріоритетні галузі економіки, але й поширенню нових технологій, що підвищує інвестиційну привабливість території.

Інститути розвитку визначають як «спеціалізовані державні (квазідержавні) корпорації (компанії), діяльність яких спрямована на усунення «провалів ринку», що стримують економічний і соціальний розвиток країни». Згідно з визначенням рейтингового агентства «Експерт», інститути розвитку являють собою «інструмент прямого державного втручання, спрямованого на стимулювання тих чи інших галузей або регіонів у разі, коли «ординарні» ринкові інструменти не діють і потрібне «екстраординарне» втручання [14, с. 16].

Функціонування інститутів розвитку часто тісно пов'язане з інструментом державно-приватного партнерства, який, у свою чергу, дає змогу створити ефективну систему партнерських взаємин, забезпечуючи з боку держави комфортні умови для ведення бізнесу, а з боку бізнесу – вирішення суспільно значущих питань за рахунок підвищення рівня соціальної відповідальності приватного сектору. В умовах, коли держава постійно сти-

кається з проблемами нестачі бюджетних ресурсів і зростанням вимог до наданих послуг, приватний сектор набуває все більшого значення як джерело інвестиційного капіталу.

В останні роки помітно активізувався процес фінансування інвестицій за рахунок коштів фінансово-промислових формувань, створених на базі крупних промислових формувань, що функціонують у регіоні та спроможні сконцентрувати власні, державні, колективні і приватні кошти, а також іноземні інвестиції [15, с. 44].

Змішане фінансування – базується на комбінаціях різних методів фінансування інвестиційних проектів.

Протягом останнього сторіччя набуло популярності лізингове інвестування, що, з одного боку, пов'язано з розвитком інноваційної діяльності та впровадженням інновацій під час виробництва різноманітного устаткування та обладнання для всіх сфер економіки, а з іншого – зі значною його вартістю, що унеможливорює для багатьох суб'єктів господарювання придбання його на підставі договорів купівлі-продажу, поставки. Компромісним варіантом, який дозволяє використовувати новітнє устаткування без тягаря сплати його повної вартості та технічного обслуговування, що потребує спеціальних знань і навичок, став лізинг [7, с. 355].

Під проектним фінансуванням мають на увазі такий тип його організації, коли доходи,

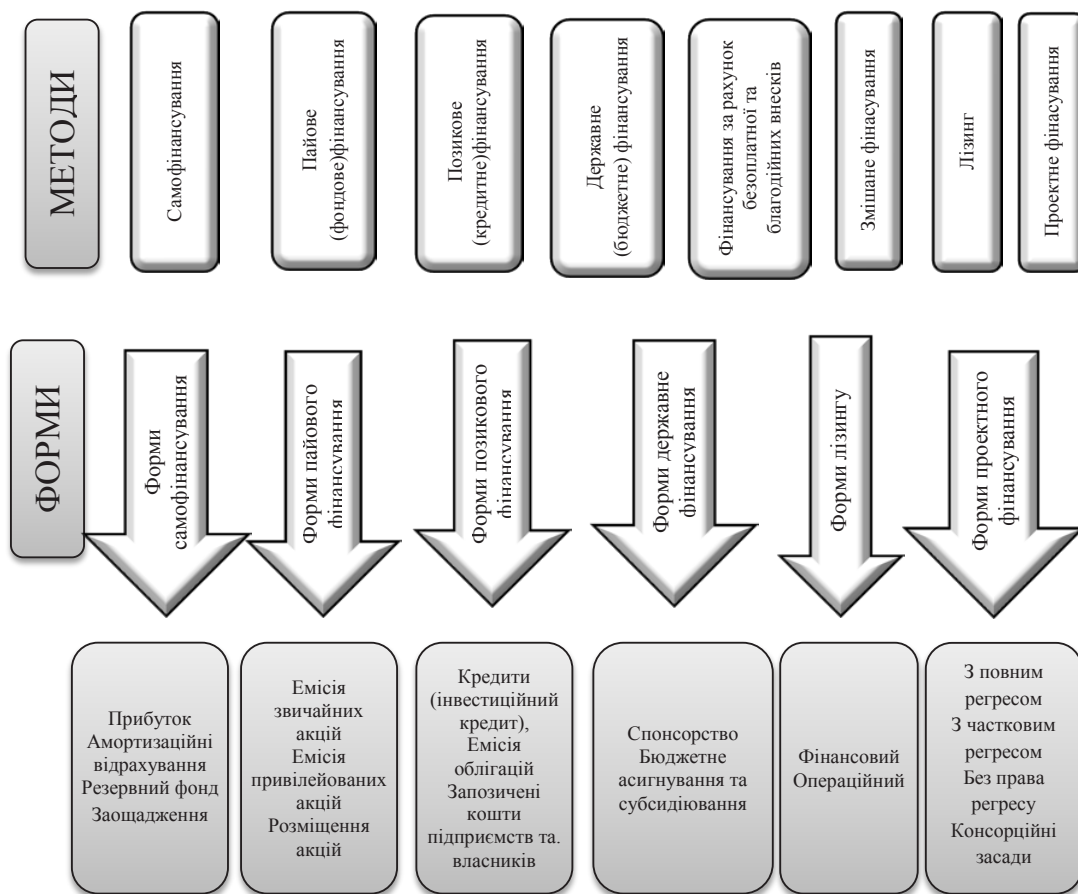

Рис. 2. Методи та форми фінансування інвестиційної діяльності (авторська розробка)

отримані в результаті реалізації проекту, є єдиним джерелом погашення боргових зобов'язань. Його використовують, як правило, коли необхідне залучення великого обсягу фінансових ресурсів для реалізації інвестиційного проекту зі значним життєвим циклом, крім того, в межах проекту існує невизначеність різноманітних рішень. Це значно збільшує рівень ризиків, які виникають під час реалізації проекту.

Законодавчо-нормативне забезпечення відіграє значну роль у системі фінансового забезпечення інвестиційного розвитку регіону. Основа цього забезпечення становлять закони України, постанови Верховної Ради України, укази Президента України, постанови та розпорядження Кабінету Міністрів України, кодекси України, накази міністерств, рішення місцевих органів самоврядування тощо.

Запропонована система фінансового забезпечення інвестиційного розвитку регіону має чітко визначений елементарний склад та структуру.

Висновки. Отже, підсумовуючи викладене, зазначимо, що аналіз поглядів науковців стосовно поняття «фінансове забезпечення» дав змогу сформулювати власне визначення фінансового забезпечення інвестиційного розвитку регіону та виокремити його елементи.

Розуміння системи полягає у взаємопов'язаному набіі елементів та способів їх з'єднання, що застосовуються для досягнення певної мети та виконання завдань. Для формування ефектної системи фінансового забезпечення інвестиційного розвитку регіону з урахуванням особливостей регіону враховують складові елементи системи, такі як мета, завдання, функції, принципи, методи, форми (важелі) та законодавчо нормативне забезпечення.

Власне формування моделі фінансового забезпечення інвестиційного розвитку регіону і є предметом подальших наукових досліджень.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

- Сороківська М.В. Фінансове забезпечення інвестиційного розвитку в Україні в сучасних умовах / М.В. Сороківська // Науковий вісник НЛТУ України: зб. наук. праць. 2013. Вип. 23.8. С. 321-325.
- Гладій С. Фінансовий механізм інвестування інноваційного розвитку: теоретико-методологічний підхід до управління / С. Гладій // Наука молода. – 2005. № 3. URL: http://www.library.tane.edu.ua/images/nauk_vydannya/gHL8ef.pdf.
- Ковалева А.М. Финансы фирмы: учебник / А.М. Ковалева, М.Г. Лапуста, Л.Г. Скамай. М.: ИНФРАМ, 2000. 336 с.
- Москаль О.І. Фінансове забезпечення розвитку агропромислового виробництва регіону (на матеріалах Чернівецької області): автореф. дис. канд. екон. наук / О.І. Москаль. К., 2001. 16 с.
- Финансы: учебное пособие под ред. Родионовой В.М. / В.М. Родионова, В.Я. Вавилов, Л.И. Гончаренко и др. М.: Финансы и статистика, 2008. 432 с.
- Опарін В.М. Фінанси (загальна теорія): навч. посіб. / В.М. Опарін. К.: КНЕУ, 2002. С. 17-18.
- Фінанси: навч. посіб. / О.Г. Близнюк, Л.І. Ланкова, В.І. Осипцев та ін.; за ред. І.В. Осипцева. К.: Знання, 2006. 415 с.
- Фінанси: вишкіл студії: навч. посіб. / за ред. д.е.н., проф. Юрія С.І. Тернопіль: Карт-бланш, 2002. 357 с.
- Сокирська І.Г. Діагностика фінансового забезпечення діяльності підприємства / І.Г. Сокирська // Фінанси України. 2003. № 1. С. 89-93.
- Колодізев О.М. Фінансове забезпечення інноваційного розвитку національної економіки: дис. ... д-ра екон. наук: 08.00.08 Гроші, фінанси і кредит / О.М. Колодізев. Суми, 2011. 508 с.
- Осьмірко І.В. Система фінансового забезпечення інноваційного розвитку: поняття, структура та принципи функціонування / І.В. Осьмірко // Бізнес Інформ. № 7. 2012. С. 47-49.
- Козій І.С. Місце і значення фінансового забезпечення в структурі фінансового механізму / І.С. Козій // Науковий вісник НЛТУ України. 2008. Вип. 18.9. С. 223-229.
- Щур Р.І. Теоретичні засади фінансового забезпечення інвестиційного розвитку / Р.І. Щур // Актуальні проблеми розвитку економіки регіону: зб. наук. праць. 2010. Вип. 6, т. 2. С. 24-28
- Бахматюк О.Р. Інфраструктурні складові інвестиційного розвитку аграрного регіону / О.Р. Бахматюк // Агросвіт. 2013. № 23. С. 16-21.
- Саблук П.Т. Інвестиційна привабливість аграрно-промислового виробництва регіонів України / П.Т. Саблук, М.І. Кісіль, М.Ю. Коденська та ін.; за ред. М.І. Кісіля, М.Ю. Коденської. К.: ННЦ ІАЕ, 2005. 478 с.

REFERENCES:

- Sorokivs'ka M.V. (2013). "Finansove zabezpechennya investytsiynoho rozvytku v Ukraini v suchasnykh umovakh" [Financial maintenance of investment development in Ukraine in current conditions], *Naukovyy visnyk NLTU Ukrainy: zb.nauk.prats'*, Vol. 23.8, pp. 321-325 [in Ukrainian].
- Hladiy S. (2005), "Financial investment mechanism innovation development: theoretical and methodological approach to the management" [Financial mechanism of investment in innovation development: theoretical and methodological approach to management], *Nauka moloda*, [Online], no. 3, available at: http://www.library.tane.edu.ua/images/nauk_vydannya/gHL8ef.pdf (Accessed 2018) [in Ukrainian].
- Kovaleva A.M., Lapusta M.H. & Skamay L.H. (2000) *Finansy firmy* [Company finance]. YNFRAM, Moskva, Russia [in Russian].
- Moskal O.I. (2001) "Finansove zabezpechennya rozvytku ahropromyslovoho vyrobnytstva rehionu (na materialakh Chernivetskoï oblasti)" [Financial support for development of the agricultural production of the region (based on the Chernivtsi region)]. *Avtoref. dys. ... kand. ekon. nauk: 08.04.01* [in Ukrainian].
- Rodionova V.M., Vavilov, V.Ja. & Goncharenko L.I. (2008). *Finansy* [Finance], *Finansy i statistika*, Moskva, Russia [in Russian].
- Oparin V.M. (2002). *Finansy (Zahalna teoriia)* [Finance (General theory)], KNEU, Kyiv, Ukraine [in Ukrainian].
- Blyznyiuk O.H., Lankova L.I. & Ospishchev V.I. (2006) *Finansy* [Finance], *Znannya*, Kyiv, K [in Ukrainian].
- Yurii S.I. (2002). *Finansy: vyshkil studii* [Finance: training Studio]. Kart-blansh, Ternopil, Ukraine [in Ukrainian].
- Sokyrynska I.H. (2003) "Diahnostiya finansovoho zabezpechennya diialnosti pidpriemstva" [Diagnosis of financial security of the company], *Finansy Ukrainy*, no. 1, pp. 89-93 [in Ukrainian].
- Kolodiziev O.M. (2011) "Finansove zabezpechennya innovatsiynoho rozvytku natsionalnoi ekonomiky" [Financial support for innovative development of national economy]. *Dys. ... d-ra ekon. nauk: 08.00.08* [in Ukrainian].

11. Osmirko I.V. (2012). Systema finansovho zabezpechennia innovatsiynoho rozvytku: poniattia, struktura ta pryntsyipy funktsionuvannia [The system finansovho support innovative development: concept, structure and principles of operation], *BusinessInform*, Vol. 7, pp. 47-49 [in Ukrainian].
12. Koziy I.S. (2008) Mistse i znachennya finansovoho zabezpechennya v strukturi finansovoho mekhanizmu [Location and importance of financial security in the structure of the financial mechanism], *Naukovyi visnyk NLTU Ukrainy*, no. 18.9, pp. 223-229 [in Ukrainian].
13. Shchur R.I. (2010) Teoretychni zasady finansovoho zabezpechennya investytsiynoho rozvytku [Theoretical foundations of financial support of investment development] *Aktual'ni problemy rozvytku ekonomiky rehionu: zb. nauk. prats'*, t. 2, Vol. 6, pp. 24-28 [in Ukrainian].
14. Bakhmatyuk O.R. (2013) Infrastrukturni skladovi investytsiynoho rozvytku ahrarnoho rehionu [Infrastructure components of the agricultural region investment development] *Ahrosvit*, Vol. 23, pp. 16-21 [in Ukrainian].
15. Sabluk P.T., Kisil' M.I. & Kodens'ka M.Yu. (2005) Investytsiyna pryvabyvist' ahrarno-promysloвого vyrobnytstva rehioniv Ukrayiny [Investment attractiveness of agrarian-industrial production of regions of Ukraine], *NNTs IAE, Kyiv, Ukraine* [in Ukrainian].

Petrenko L.M.

*Assistant Lecturer at Department of Finance and Planning,
Central Ukrainian National Technical University*

THE MAIN ELEMENTS OF THE SYSTEM OF FINANCIAL SUPPORT FOR REGIONAL INVESTMENT DEVELOPMENT

The article reveals the essence and basic elements of financial support for investment development of a region.

It is determined that financial support for investment development of the region is a set of specific economic relations connected with the attraction and effective use of financial resources for the realization of the basic measures connected with investment development in the region.

The financial support for the investment development of the region, as well as any other development, includes the accumulation of funds used to form target funds, which finance the investment programs and projects of the region, as well as the process of generating income, a part of which is offset by previously invested cash, and the rest is a profit.

Financial support for investment development of the region is an activity on the formation, distribution, and use of funds in the context of investment development of the region in order to finance the continuity of reproductive processes, solving problems, and satisfying interests of the harmonious development of the region. Financial support is a system with its elements and their interconnections.

Analysis of the existing definitions of the concept of "financial support" allowed identifying the main elements of financial support, to which we include the purpose, tasks of the function, principles, methods, levers of financial support for the development of the region. The financial support process is the main component of the system and consists of entities, objects, tools, and sources of financial support for the development of the region.

Understanding the essence and components of the financial support system for the investment development of the region is important not only from the scientific point of view but also for the effective development of the region. Taking into account that financial support for investment development of the region depends on a significant number of subjects, their main task should be coordination of all elements for the effective functioning of the financial support system.

Actually, the formation of a model of financial support for the investment development of the region is the subject of further research.